

УДК 658:338.246(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.15.22>**Огренич Ю.О.**

доктор економічних наук, доцент,
Запорізький національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0294-1889>

Діброва В.О.

студентка,
Запорізький національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7759-4527>

Ohrenych Yuliia, Dibrova Viktoriia

Zaporizhzhia National University

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМКИ ПОКРАЩЕННЯ

ECONOMIC SECURITY OF INDUSTRIAL ENTERPRISES IN UKRAINE: STATE, PROBLEMS AND DIRECTIONS FOR IMPROVEMENT

У статті визначено, що промислові підприємства мають нагальну потребу у підвищенні рівня економічної безпеки задля захисту від факторів ринкового середовища, забезпечення ефективності фінансово-господарської діяльності. Встановлено, що переважна більшість підприємств зазнала значних збитків, поступово відновлюють роботу та потребують комплексу заходів до протидії, нейтралізації впливу негативних факторів. Досліджено поняття «економічна безпека» та складові економічної безпеки підприємства, а саме: фінансову, інтелектуальну, кадрову, соціальну, техніко-технологічну, політико-правову, інформаційну, екологічну, силову, інноваційну. Проаналізовано індекс промислового виробництва за 2014–2021 рр. та червень 2022 р. Розглянуто кількість підприємств протягом 2014–2021 рр. та наведені прогнозні прибутки промислового сектору на період воєнного стану. Досліджено діяльність Державного підприємства «Антонов», проведено аналіз прогнозних прибутків за 2022 р. на підставі використання лінії тренду, методу ковзної середньої. Досліджено загальний рівень економічної безпеки підприємства на підставі аналізу інтегрального показника фінансової, виробничо-збутової, техніко-технологічної та кадрової складових економічної безпеки. Визначено проблеми, що пов'язані з економічною безпекою ДП «Антонов», а саме: неготовність підприємства до воєнного стану; відсутність постійного керівника; застаріле та зношене обладнання; відсутність новітніх технологій та повільне впровадження інновацій; втрачені угоди з постачальниками; складність логістики та втрата ринків збуту. За результатами дослідження сформовано шляхи підвищення економічної безпеки: переорієнтація ринків збуту продукції; розширення виробничої бази; оновлення техніки; дотримання екологічних норм; залучення іноземних інвестицій; підвищення кваліфікації співробітників; розробка стратегії розвитку підприємства; розробка та впровадження інструментів забезпечення економічної безпеки. Визначені напрями удосконалення роботи підприємства, серед яких: переорієнтація ринку збуту; зміна сировинної бази; вирішення проблеми з керівництвом.

Ключові слова: економічна безпека, фактори ринкового середовища, промислові підприємства, інтегральний показник, прибуток, модель інтегральної оцінки економічної безпеки підприємства.

The article determines that industrial enterprises have an urgent need to increase the level of economic security in order to protect against the factors of the market environment, to ensure the efficiency of financial and economic activity. It was established that the vast majority of enterprises suffered significant losses, are gradually resuming their work and need a set of measures to counteract and neutralize the impact of negative factors. The concept of "economic security" and the components of an enterprise's economic security, namely: financial, intellectual, personnel, social, technical-technological, political-legal, informational, environmental, power,

innovative, have been studied. The index of industrial production for 2014–2021 and June 2022 was analyzed. The number of enterprises during 2014–2021 was considered and the forecasted profits of the industrial sector for the period of martial law were given. The activity of the State Enterprise "Antonov" was studied, the forecasted profits for 2022 were analyzed based on the use of the trend line, the moving average method. The general level of economic security of the enterprise was studied based on the analysis of the integral indicator of financial, production-sales, technical-technological and personnel components of economic security. Problems related to the economic security of the Antonov State Enterprise were identified, namely: the enterprise's unpreparedness for martial law; absence of a permanent manager; outdated and worn equipment; lack of the latest technologies and slow implementation of innovations; lost agreements with suppliers; complexity of logistics and loss of sales markets. According to the results of the study, ways of increasing economic security were formed: reorientation of product sales markets; expansion of the production base; updating of equipment; compliance with environmental standards; attraction of foreign investments; professional development of employees; development of an enterprise development strategy; development and implementation of economic security tools. The directions for improving the company's work have been identified, including: reorientation of the sales market; change of the raw material base; solving the problem with the management.

Key words: *economic security, factors of the market environment, industrial enterprises, integral indicator, profit, model of integral assessment of economic security of the enterprise.*

Постановка проблеми. Промислові підприємства забезпечують значну частину ВВП України, окрім цього вони створюють робочі місця для значної кількості населення, а також створюють матеріали для роботи малого та середнього бізнесу. Тому підтримка їх економічної безпеки є досить важливою, особливо у воєнний час, коли підприємства зазнаються впливу загроз, ризиків, факторів ринкового середовища.

Підприємство ДП «Антонов» є найбільшим підприємством, що виробляє літаки в Україні, та відіграє велику роль у розвитку галузі загалом. Його виробничі потужності досить сильно постраждали від воєнних дій, окрім цього минуле керівництво занедбало роботу підприємства. Тому актуальним є питання проведення оцінки рівня економічної безпеки ДП «Антонов» та визначення напрямів її підвищення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам дослідження економічної безпеки присвячено багато наукових праць, зокрема: Дідик А.М. [1]; Гапак Н.М. [2]; Сосновська І.М. [3]; Кургузенкова Л.А. [4]; Колодяжна І.В., Букріна К.А. [5]; Дикань В.Л., Воловельська І.В., Маковоз О.В. [6]; Небава М.І., Міронова Ю.В. [8]; Ярова Ю.О., Артеменко Л.П. [9]; Пілецька С.Т., Коритько Т.Ю., Ткаченко Є.В. [16]; Сідак В.С. [17].

Питання підвищення та підтримання економічної безпеки досить важливе для кожного підприємства, а особливо у воєнний час. Тому існує потреба у дослідженні особливостей забезпечення економічної безпеки на підприємствах в умовах воєнного стану, визначенні способів її забезпечення.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження економічної безпеки промислових підприємств, на прикладі підприємства «ДП Антонов», та визначення напрямків її покращення.

Виклад основного матеріалу. В умовах воєнного стану досить гостро стоїть питання забезпечення економічної безпеки на підприємствах, які зазнають досить великих збитків через ворожі прильоти, відсутність сировини, проблеми з електроенергією, відтік робочих кадрів закордон тощо. Забезпечення економічної безпеки є досить важливим аспектом роботи кожного підприємства, а особливо під час воєнного стану. Адже саме від економічної безпеки залежить захист, реагування на фактори ринкового середовища, ефективність фінансово-господарської діяльності, стабільність роботи.

Промислові підприємства відіграють важливе значення для підтримання економіки країни під час воєнного стану. На разі вони зазнають чи не найбільших збитків, через те що стали однією з найголовніших цілей ворога. Кожного дня підприємства втрачають свої виробничі потужності, готову продукцію, а також прибутки. Кожне підприємство має власну стратегію розвитку на декілька років, але в умовах воєнного

стану передбачити розвиток підприємства досить важко, тому слід заздалегідь продумати, як забезпечити його економічну безпеку.

За результатами дослідження підходів науковців до визначення поняття «економічна безпека» було визначено, що не існує єдиного підходу, тому нами згруповано підходи різних вчених до поняття у табл. 1.

Таблиця 1

Визначення поняття «економічна безпека»

Автор	Визначення
Дідик А.М.	«Економічна безпека підприємства як умова його діяльності – це стан системи взаємодії підприємства із суб'єктами внутрішнього та зовнішнього середовища, в якій підприємство спільно з інституціями держави з використанням власних ресурсів спроможне виявляти загрози його діяльності, уникати їх, нівелювати їхній вплив, пом'якшувати або долати наслідки реалізації загроз» [1, с. 34].
Гапак Н.М.	«Економічна безпека підприємства – це такий стан корпоративних ресурсів (ресурсів капіталу, персоналу, інформації і технологій, техніки та устаткування, прав) і підприємницьких можливостей, за якого гарантується найбільш ефективне їхнє використання для стабільного функціонування та динамічного науково-технічного й соціального розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам (загрозам)» [2].
Сосновська І.М.	«Економічна безпека підприємства – це захищеність його діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища, а також спроможність швидко усунути різноманітні загрози або пристосуватися до існуючих умов, що не позначаються негативно на його діяльності» [3].
Кургузенкова Л.А.	«Економічна безпека підприємства – це такий стан складної, нелінійної системи, що представляє собою відокремлений господарюючий суб'єкт при виробництві та обміні благами між людьми, у ході якого дія зовнішніх і внутрішніх факторів не призводить до погіршення системи або до неможливості її функціонування та розвитку» [4, с. 32].
Колодяжна І.В., Букріна К.А.	«Економічна безпека – стан економіки, що забезпечує достатній рівень соціального, політичного та оборонного існування й прогресивного розвитку України, невразливість і незалежність її економічних інтересів до можливих зовнішніх та внутрішніх загроз і впливів» [5, с. 136; 16].
Дикань В.Л., Воловельська І.В., Маковоз О.В.	«Економічна безпека – це такий стан господарюючого суб'єкта, при якому він нейтралізує негативні зовнішні впливи й добивається поставлених цілей при найбільш ефективному використанні наявного потенціалу в умовах невизначеності» [6, с. 12].
Небава М.І., Міронова Ю.В.	«Економічна безпека підприємства – це захист діяльності підприємства від негативних впливів зовнішнього середовища, а також здатність швидко усунути різноманітні загрози чи пристосуватися до існуючих умов, які не позначаються негативно на його діяльності» [8, с. 8].

Джерело: складено авторами на основі: [1; 2; 3; 4; 5; 6; 8; 17]

Аналізуючи табл. 1 ми дійшли до висновку, що економічна безпека підприємства є сукупністю дій підприємства, що спрямовані на забезпечення стабільної роботи підприємства та уникнення реальних загроз, захист від чинників ринкового середовища, нейтралізацію їх впливу.

Крім того, рівень економічної безпеки підприємства забезпечується шляхом зростання його основних функціональних складових (рис. 1). «Функціональні складові економічної безпеки підприємства – сукупність основних напрямів економічної

безпеки підприємства, які за своїм змістом істотно відрізняються один від одного» [9]. Кожна із вказаних складових відіграє важливу роль у забезпеченні економічної безпеки підприємства, адже визначає ефективне використання ресурсів, управління персоналом, розвиток потенціалу підприємства, впровадження сучасних технологій, інформаційно-аналітичне забезпечення, дотримання чинного законодавства, створення безпечних умов роботи, дотримання екологічних норм, використання інновацій та виробництво інноваційної продукції.

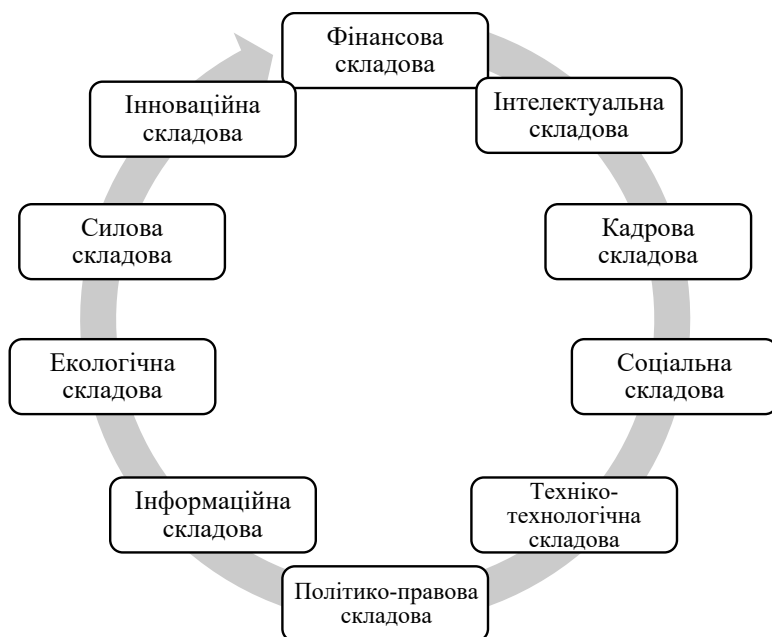

Рис. 1. Складові економічної безпеки підприємства

Джерело: [9]

Доцільно відзначити, що розвиток промислових підприємств є важливим чинником розвитку всієї економіки країни, але на їх діяльність постійно впливають фактори внутрішні та зовнішні. До зовнішніх факторів доцільно включити: цінова політика; стан економіки в країні; інфляція; митна політика; система оподаткування; законодавство; рівень конкурентної боротьби. Проте з 2022 р. до цих факторів слід віднести військові дії, через які підприємства зазнають найбільших втрат.

До внутрішніх факторів, які впливають на діяльності промислових підприємств слід віднести: рівень кваліфікації працівників; мотивація працівників; організація виробничого процесу; технічний рівень розвитку; стан основних засобів та використання інноваційних технологій, програмного забезпечення; фінансове забезпечення; виробництво інноваційної продукції; рівень розвитку маркетингової політики; система управління та ін. З 2022 р. до цих факторів також слід додати готовність підприємства до форс-мажорних обставин та наявність стратегії розвитку.

Враховуючи означене вище доцільно проаналізувати індекс промислового виробництва підприємств за 2014-2022 рр., який відображає динаміку обсягу виробництва (рис. 2).

Аналізуючи індекс промислової продукції за рис. 2 можна підсумувати, що його значення протягом досліджуваного періоду не опускалося нижче за 82,8% та найвищий показник був досягнутий в 2020 р. В кінці 2021 р. індекс промислового вироб-

Рис. 2. Індекс промислового виробництва за 2014–2021 рр. та червень 2022 р., %
Джерело: складено авторами на основі [10]

ництва в Україні склав 97,8 %, тобто промисловість знаходилась у фазі спаду, але в червні 2022 р. показник зріс та склав 100,3%, що показує стабільність роботи промислових підприємств навіть за умов воєнного стану.

В умовах сьогодення досить важко оцінити кількість закритих або зруйнованих промислових підприємств та станом на 1 липня 2022 р. збитки промисловості від війни приблизно становили 8,1 млрд дол. США. Проте кожного дня ці збитки можуть збільшуватися [11].

Аналізуючи рис. 3, можна зробити висновок, що кількість промислових підприємств була досить значною станом на 2021 р., хоча і зменшилася в порівнянні з 2020 р. та однією з причин є коронакриза.

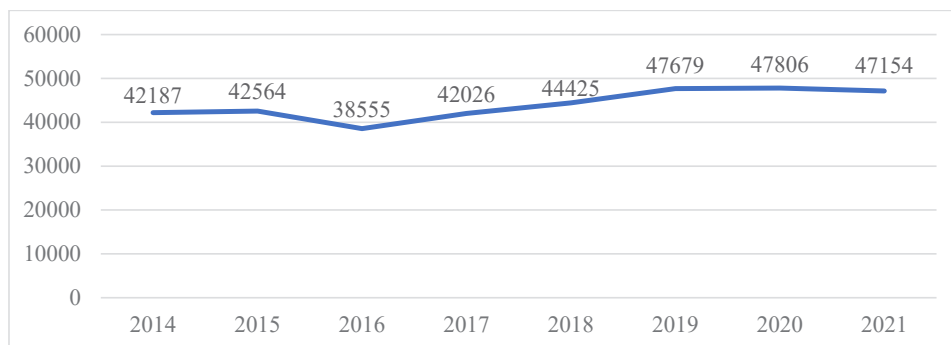

Рис. 3. Кількість промислових підприємств за 2014–2021 рр., од.

Джерело: складено авторами на основі [7]

Також доцільно проаналізувати динаміку підприємств, які одержали прибуток або збиток протягом 2014–2021 рр. (рис. 4).

Згідно рис. 4 можемо відзначити, що промислові підприємства є прибутковими, а ось збиткові підприємства зазвичай складають менше 30%. Проте, в 2020 р. та 2014 р. збиткові підприємства перевищили 30%.

Враховуючи досліджені показники підприємств по промисловості України слід зупинитися на дослідженні рівня економічної безпеки. Розглядаючи економічну безпеку промислових підприємств, ми звернули свою увагу саме на Державне підприємство «Антонов», який є «провідним виробником літаків в Україні. Компанія існує вже понад 70 років, за час її існування конструкторами компанії було розроблено понад

Рис. 4. Кількість збиткових та прибуткових промислових підприємств за 2014–2021 рр., %

Джерело: складено авторами на основі [7]

100 моделей літаків, найвідоміші з яких Ан-225 (Мрія) та Ан-124 (Руслан). Компанія співпрацює з кубинськими, північнокорейськими і російськими авіакомпаніями, але після 24 лютого підприємство припинило своє співробітництво з російськими авіакомпаніями» [12].

Підприємство ДП «Антонов» є досить важливим для подальшого розвитку аеро та космічної галузі, тому доцільно проаналізувати прибутки та збитки компанії, дослідити рівень його економічної безпеки (табл. 2).

Таблиця 2

Аналіз прибутку підприємства ДП «Антонов» за 2015–2021 рр.

Період	Прибуток	Абсолютне відхилення, тис. грн.	Відносне відхилення, %
I квартал 2018	339 137	-	-
II квартал 2018	563 984	224 847	66,30
III квартал 2018	848 206	284 222	50,40
2018	1 093 649	245 443	28,94
I квартал 2019	177 509	-916 140	-83,77
II квартал 2019	369 919	192 410	108,39
III квартал 2019	609 598	239 679	64,79
2019	447 983	-161 615	-26,51
I квартал 2020	159 618	-288 365	-64,37
II квартал 2020	340 057	180 439	113,04
III квартал 2020	818 933	478 876	140,82
2020	1 071 816	252 883	30,88
I квартал 2021	105 480	-966 336	-90,16
II квартал 2021	401 264	295 784	280,42
III квартал 2021	676 956	275 692	68,71

Джерело: складено авторами на основі [13]

Аналізуючи прибуток підприємства по кварталам можна прийти до висновку, що значення прибутку значно зменшилося в 2019 р., але вже в 2020 р. прибуток знову почав відновлюватися до рівня 2018 р. Проте коронакриза вплинула на всі сектори економіки України та не обійшла підприємство ДП «Антонов», що обумовило зменшення прибутку в 2021 р.

Побудувавши динаміку зміни прибутку ДП «Антонов» та відмітивши на графіку лінію тренду слід відзначити, що прибуток протягом наступних років має тенденцію до зменшення (рис. 5).

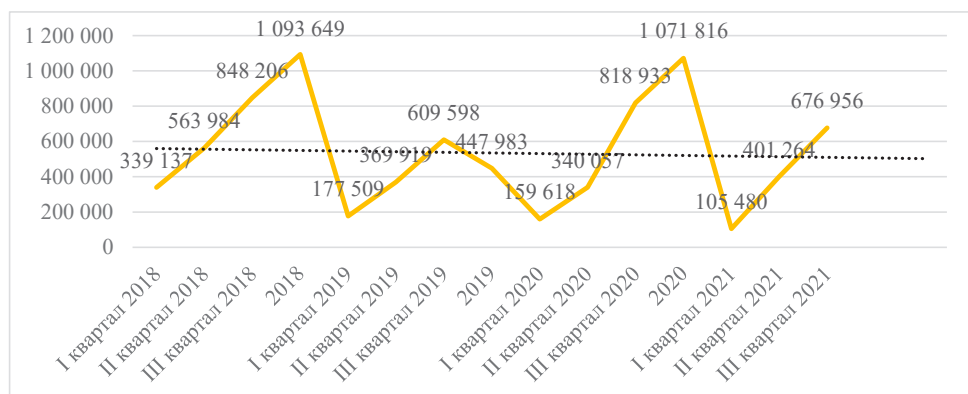

Рис. 5. Аналіз прибутку підприємства ДП «Антонов» за 2018–2021 рр.

Джерело: складено авторами на основі [13]

З метою здійснення більш точного прогнозу прибутку на наступні квартали було використано метод ковзного середнього, що є прийомом попереднього аналізу для виявлення тренду зміни того чи іншого показника (табл. 3) [14].

Враховуючи дані табл. 3 можемо відзначити, що є 3 варіанти прогнозу прибутку на 2022 р., найменша середня квадратична помилка виникає при $n=3$, тому найбільшим ймовірним прибутком є 359406,67. Слід зауважити, що здійснені розрахунки не враховують вплив на підприємство воєнних дій, тому оцінити наскільки реальний такий прибуток в умовах сьогодення досить важко, адже підприємство почало зазнавати збитки ще з перших днів війни.

Генеральний директор ДП «Антонов» оцінив збитки від військової агресії в понад 1 млрд. доларів [15]. Ця сума зумовлена такими факторами:

1. Понад 500 млн. доларів потрібно на реконструкцію аеродрому в Гостомелі. Були знищені досить важливі льотно-випробувальні бази.
2. Знищення АН-225 «Мрія», що був єдиним у світі.
3. Повністю знищено літаки АН-74, АН-26. Серйозно пошкоджено АН-22 «Антей», а також пошкоджено АН-132Д, АН-28, АН-148 та модернізований «Руслан» [15].

Точну оцінку збитків досить складно зробити, так як відсутній доступ до нерозмінованих й знешкоджених об'єктів аеродрому в Гостомелі [15].

Перейдемо до оцінки рівня економічної безпеки підприємства шляхом використання підходу, який запропонували науковці Пілецька С.Т., Коритько Т.Ю., Ткаченко Є.В. Зокрема, вчені створили модель інтегральної оцінки рівня економічної безпеки підприємства, яка ґрунтується на визначенні фінансової, виробничо-збутової, техніко-технологічної та кадрової функціональних складових [16, с. 57–62]. За кожною функціональною складовою економічної безпеки визначено набір показників, що дозволяє здійснити розрахунок відповідних інтегральних показників за складовими.

Таблиця 3

Прогноз прибутку підприємства ДП «Антонов» на 2022 р.

Метод ковзного середнього				
Період	Прибуток	n=3	n=5	n=7
I квартал 2018	339 137			
II квартал 2018	563 984			
III квартал 2018	848 206			
2018	1 093 649	583775,67		
I квартал 2019	177 509	835279,67		
II квартал 2019	369 919	706454,67	604497,00	
III квартал 2019	609 598	547025,67	610653,40	
2019	447 983	385675,33	619776,20	571714,57
I квартал 2020	159 618	475833,33	539731,60	587264,00
II квартал 2020	340 057	405733,00	352925,40	529497,43
III квартал 2020	818 933	315886,00	385435,00	456904,71
2020	1 071 816	439536,00	475237,80	417659,57
I квартал 2021	105 480	743602,00	567681,40	545417,71
II квартал 2021	401 264	665409,67	499180,80	507640,71
III квартал 2021	676 956	526186,67	547510,00	477878,71
2021		394566,67	614889,80	510589,14
I квартал 2022		359406,67	451103,20	487786,57

Джерело: складено авторами на основі [13]

Для визначення рівня економічної безпеки на підприємстві ДП «Антонов» доцільно спочатку визначити вагові значення групових показників функціональних складових економічної безпеки підприємства та здійснити розрахунок інтегрального показника для кожної функціональної складової (табл. 4).

За результатами проведеного аналізу інтегральних показників функціональних складових економічної безпеки слід відзначити таке: інтегральний показник фінансової складової протягом аналізованого періоду зростає, що є достатньо позитивною тенденцією; інтегральний показник виробничо-збутової складової має негативну динаміку, тобто підприємство має проблеми з основними засобами; інтегральний показник техніко-технологічної складової досить нестабільний та однією з причин цього є відсутність інформації щодо інноваційної діяльності; інтегральний показник кадрової складової є нестабільним, найбільшого свого значення він досягнув в 2018 р., а в 2019 р. та в 2021 р. мав спадну динаміку.

З метою підвищення точності оцінки загального інтегрального показника економічної безпеки нами було використано шкалу визначення рівня економічної безпеки підприємства, яку сформуливали Пілецька С.Т., Коритько Т.Ю., Ткаченко Є.В. [16, с. 57–62].

На підставі використання шкали було з'ясовано, що підприємство має проблемний стан економічної безпеки. Тобто, для підприємства є характерним криза, яка виникла через воєнний стан та наслідки можуть бути катастрофічними.

Щоб виявити проблеми підприємства в аспекті економічної безпеки, доцільно розглянути кожну функціональну складову інтегрального показника економічної безпеки підприємств.

Таблиця 4

Інтегральні показники функціональних складових економічної безпеки підприємства та інтегральний показник економічної безпеки за 2018–2020 рр. та III квартал 2021 р.

Показник	2018	2019	2020	III квартал 2021	Відносне відхилення 2021 р. до 2020 р., %
Інтегральний показник фінансової складової економічної безпеки підприємства					
Рентабельність продажів	0,14	0,07	0,14	0,10	-29
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,77	2,38	2,32	11,61	400
Коефіцієнт автономії	0,64	0,70	0,70	0,66	-5,7
Коефіцієнт оберненості активів	0,11	0,11	0,24	0,19	-21
Значення показника	0,71	0,88	0,92	3,53	282
Інтегральний показник виробничо-збутової складової економічної безпеки підприємства					
Рівень завантаженості обладнання	-	-	-	-	-
Рівень зносу основних коштів	0,75	0,09	0,20	0,23	15
Фондовіддача	6,52	1,25	1,52	1,27	-16,45
Значення показника	1,95	0,35	0,46	0,41	-10,87
Інтегральний показник техніко-технологічної складової економічної безпеки підприємств					
Коефіцієнт оновлення основних фондів	0,25	0,91	0,80	0,77	-3,75
Коефіцієнт матеріаловіддачі	0,58	0,42	0,63	0,45	-28,57
Коефіцієнт фінансування НДДКР	-	-	-	-	-
Коефіцієнт вироблення продукції на одного робітника	0,001	0,002	0,001	0,001	0
Значення показника	0,24	0,37	0,40	0,34	-15
Інтегральний показник кадрової складової економічної безпеки підприємств					
Плинність кадрів	0,011	0,012	0,003	0,001	-66,67
Продуктивність праці	35,83	22,55	33,90	29,23	-13,78
Рентабельність персоналу	5,01	1,68	4,84	3,02	-37,6
Значення показника	14,39	8,58	13,64	11,39	-16,5
Загальний інтегральний показник економічної безпеки для підприємства					
Загальний інтегральний показник для підприємства	34,63	21,29	31,59	35,14	11,24

Джерело: складено авторами на основі [13]

Аналізуючи фінансову складову можна прийти до висновку, що підприємство має високий рівень витрат, через це значно знижується рівень чистого прибутку. Також на підприємстві недостатня кількість активів для забезпечення своїх поточних та довгострокових зобов'язань.

Розглядаючи показник виробничо-збутової складової було виявлено проблеми з основними засобами підприємства, тобто основні засоби неефективно використовую-

ються, так як кількість виробленої продукції на одиницю основних засобів за 2021 р. в порівнянні з 2018 р. значно зменшилася.

Отримане значення техніко-технологічної складової свідчить про те, що оновлення основних засобів зменшується в останні три роки, а в 2022 р. цей процес може призупинитися через недостатню кількість коштів та воєнні дії. Також аналізуючи матеріальні витрати можна прийти до висновку, що вони використовуються не в повному обсязі.

Показник кадрової складової підприємства є досить високим та це пов'язане з тим, що підприємство не бажає втрачати кваліфіковані кадри, особливо конструкторів та авіа будівельників.

Зокрема, однією з головних проблем є те, що за останні сім років ДП «Антонов» не розробило і не випустило жодного літака, а також було втрачено контракти та угоди, що були досить важливими для розвитку компанії. Загальні втрати для підприємства було оцінено в більше ніж 10 млрд долл США [12].

За результатами проведеного дослідження визначено проблеми економічної безпеки підприємства ДП «Антонов»: неготовність підприємства до форс-мажорної ситуації; відсутність постійного керівника, в останні роки на підприємстві змінилося багато керівників; застаріле обладнання; відсутність новітніх технологій; втрачено багато угод з постачальниками, що призвело до збитків компанії; нестача фінансового забезпечення; втрата ринків збуту; повільне впровадження сучасного програмного забезпечення; недостатній рівень мотивації працівників; відсутність інструментів забезпечення економічної безпеки.

Задля підвищення рівня економічної безпеки слід сформувані напрямки її покращення: переорієнтація ринків збуту продукції, заключення угод з Туреччиною, Саудівською Аравією; розширення виробничої бази; оновлення техніки, заміна старих верстатів на нові дасть змогу зменшити вплив виробничо-технічних ризиків на економічну безпеку; впровадження сучасного програмного забезпечення; дотримання екологічних норм та відповідність міжнародним стандартам; залучення іноземних інвестицій та отримання допомоги від держави; підвищення кваліфікації співробітників, обмін досвідом з іноземними компаніями, навчання працівників; розробка стратегії розвитку підприємства на 5 років; формування та впровадження інструментів забезпечення економічної безпеки; підвищення рівня контролю за рівнем безпеки. Підвищення рівня економічної безпеки підприємства гарантуватиме відновлення роботи, покращення результатів діяльності.

Аналізуючи роботу підприємства ДП «Антонов» слід зазначити, що воно знаходиться на межі кризи, адже через воєнні дії втратило свої виробничі потужності, а через постійну зміну керівництва було втрачено багато прибуткових угод укладених раніше. Щоб підвищити рівень економічної безпеки слід залучити нових клієнтів, оновити матеріальну базу, залучити іноземні інвестиції, отримати допомогу від держави, сформувані інструменти забезпечення економічної безпеки та відповідну стратегію розвитку. Загалом важливим питанням для підприємства є підвищення економічної безпеки задля виявлення та усунення ризиків банкрутства, визначення напрямків відновлення роботи.

Висновки. Таким чином, економічна безпека відіграє важливе значення для діяльності підприємств. Забезпечуючи економічну безпеку на підприємстві можна уникнути кризових станів, нейтралізувати вплив факторів ринкового середовища, підтримувати його стабільну роботу, заздалегідь попередити проблеми, що пов'язані з певною складовою економічної безпеки.

За результатами проведеного аналізу рівня економічної безпеки ДП «Антонов» було визначено, що він є досить низький, тобто підприємство має імовірність опинитися на межі банкрутства, адже зазнає впливу негативних факторів, загроз та ризиків. Тому підприємству доцільним є подолання таких проблем, як: застаріле обладнання, неефективне використання активів та матеріальних ресурсів, значний рівень витрат, нестача фінансо-

вих ресурсів, відсутність інструментів забезпечення безпеки. Крім того, слід спрямувати діяльність на нові ринки, такі як європейський ринок збуту, ринок Саудівської Аравії та Єгипту, доцільно змінити сировинну базу, провести модернізацію на підприємстві, створити на основі ДП «Антонов» виготовлення алюмінієвої та сталеві продукції.

Слід зауважити, що за умови подальшого зменшення прибутків підприємству доведеться приймати радикальні дії, наприклад продавати непотрібні приміщення за державною програмою приватизації, що дозволить залучити додаткові кошти.

Отже, промислове підприємство ДП «Антонов» потребує підвищення рівня економічної безпеки, що може бути досягнутим за умови подолання виявлених проблем та реалізації запропонованих заходів, що дозволить підвищити рівень безпеки, відновити роботу, покращити показники фінансово-господарської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Економічна безпека підприємства: підручник / [А. М. Дідик, О. Є. Кузьмін, В. Л. Ортинський, Г. В. Козаченко, Ю. С. Погорелов, О. В. Ілляшенко та ін.]; за заг. ред. А. М. Дідика. Львів : НУ «Львівська політехніка», ТзОВ «Видавнича група «Бухгалтери України», 2019. 624 с.
2. Гапак Н. М. Економічна безпека підприємства: сутність, зміст та основи оцінки. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка*. 2013. Вип. 3 (40). С. 62–65. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/1145> (дата звернення: 22.12.2022).
3. Сосновська І. М. Поняття та значення економічної безпеки виробничо-господарської діяльності підприємств. *Ефективна економіка*. 2015. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4303> (дата звернення: 22.12.2022).
4. Кургузенкова Л. А. Економічна безпека підприємства: сутність та чинники формування її відповідного рівня. *Економіка та суспільство*. 2015. Вип. 1. С. 31–34. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/1_ukr/06.pdf (дата звернення: 22.12.2022).
5. Колодяжна І. В., Букріна К. А. Економічна безпека в системі сталого функціонування підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 23. Частина 1. С. 135–140.
6. Дикань В. Л., Воловельська І. В., Маковоз О. В. Економічна безпека підприємства : навч. посібник. Харків : УкрДАЗТ, 2011. 266 с.
7. Державна служба статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 22.12.2022).
8. Небава М. І., Міронова Ю. В. Економічна безпека підприємства : навч. посібник. Вінниця : ВНТУ, 2017. 73 с. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/33nebava_ekonomichna_bezpeka_pidpriemstva/ekon_bezp_Nebava.pdf (дата звернення: 22.12.2022).
9. Ярова Ю. О., Артеменко Л. П. Структура економічної безпеки підприємства в умовах кризи. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2016. № 13. С. 257–263.
10. Офіційний сайт Мінфін. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2021/09/06/71178282/> (дата звернення: 22.12.2022).
11. Мороз М., Бондаренко Є. Збитки промисловості через війну. *Вокс Україна*. URL: <https://voxukraine.org/zbytky-promyslovosti-cherez-vijnu/> (дата звернення: 22.12.2022).
12. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=b059747c-b3b0-4870-941a-0376aa7d4ef8&title=DerzhavnePidprimstvoantonov> (дата звернення: 22.12.2022).
13. Офіційний сайт ДП «Антонов». URL: <https://antonov.com/en/activity> (дата звернення: 22.12.2022).
14. Метод ковзної середньої в Microsoft Excel. *Windows*. URL: <https://uk.soringprepair.com/moving-average-in-excel/> (дата звернення: 22.12.2022).
15. Уляницький Д., Тарасовський Ю. Понад \$1 млрд плюс «Мрія». Керівництво «Антонова» оцінило збитки підприємства через війну. Електронне видання. *Forbes*. URL: <https://forbes.ua/news/ponad-1-mlrd-plyus-mriya-kerivnitstvo-antonova-otsinilo-zbitki-pidpriemstva-cherez-viynu-23062022-6770> (дата звернення: 22.12.2022).
16. Пілецька С. Т., Коритько Т. Ю., Ткаченко Є. В. Модель інтегральної оцінки економічної безпеки підприємства. *Економічний вісник Донбасу*. 2021. № 3 (65). С. 56–65. URL: [http://www.evd-journal.org/download/2021/3\(65\)/04-Piletska.pdf](http://www.evd-journal.org/download/2021/3(65)/04-Piletska.pdf) (дата звернення: 22.12.2022).
17. Сідак В. С. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання : монографія. Київ : Крок, 2008. 403 с.

References:

1. Didyk A. M., ed. (2019) *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: pidruchnyk* [Economic security of the enterprise: a textbook]. Lviv: NU "Lviv Polytechnic University", LLC "Accountants of Ukraine Publishing Group".
2. Hapak N. M. (2013) Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: sutnist, zmist ta osnovy otsinky [Economic security of the enterprise: essence, content and basis of evaluation]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Economy*, vol. 3, pp. 62–65. Available at: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/1145> (accessed 22 December 2022).
3. Sosnovska I. N. (2015) Poniattia ta znachennia ekonomichnoi bezpeky vyrobnycho-hospodarskoi diialnosti pidpriemstv [The concept and importance of economic security of production and economic activity of enterprises]. *Efficient economy*, no. 9. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4303> (accessed 22 December 2022).
4. Kurguzenkova L. A. (2015) Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: sutnist ta chynnyky formuvannia yii vidpovidnoho rivnia [Economic security of company: essens and formational factors of correspond level]. *Economy and society*, vol. 1, pp. 31–34. Available at: https://economyandsociety.in.ua/journals/1_ukr/06.pdf (accessed 22 December 2022). (In Ukrainian)
5. Kolodaznaya I. V., Bukrina K. A. (2019) Ekonomichna bezpeka v systemi staloho funkcionuvannia pidpriemstva [Economic security in the sustainable operation of enterprise]. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: International economic relations and the world economy*, vol. 23, pp. 135–140.
6. Dykan V. L., Volovelska I. V., Makovoz O. V. (2011) *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: navch. posibnyk* [Economic security of the enterprise: training. manual]. Kharkiv: UkrDAZT.
7. Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <https://ukrstat.gov.ua/> (accessed 22 December 2022).
8. Nebava M. I., Mironova Yu. V. (2017) *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: navch. posibnyk* [Economic security of the enterprise: training. manual]. Vinnytsia: VNTU. Available at: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/33nebava_ekonomichna_bepeka_pidpriemstva/ekon_bezp_Nebava.pdf (accessed 22 December 2022).
9. Yarova Yu. O., Artemenko L. P. (2016) Struktura ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva v umovakh kryzy [The structure of economic security of the enterprise in crisis conditions]. *Economic Bulletin of the National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute"*, no. 13, pp. 257–263.
10. Ofitsiyniy sait Minfin [Official website of the Ministry of Finance]. Available at: <https://minfin.com.ua/ua/2021/09/06/71178282/> (accessed 22 December 2022).
11. Moroz M., Bondarenko E. Zbytky promyslovosti cherez viinu [Industrial losses due to the war]. *Vox Ukraine*. Available at: <https://voxukraine.org/zbytky-promyslovosti-cherez-vijnu/> (accessed 22 December 2022).
12. Ofitsiyniy sait Ministerstva ekonomiky Ukrainy [Official website of the Ministry of Economy of Ukraine]. Available at: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=b059747c-b3b0-4870-941a-0376aa7d4ef8&title=DerzhavnePidprimstvoantonov> (accessed 22 December 2022).
13. Ofitsiyniy sait DP "Antonov" [The official website of DP "Antonov"]. Available at: <https://antonov.com/en/activity> (accessed 22 December 2022).
14. Metod kovznoi serednoi v Microsoft Excel [The moving average method in Microsoft Excel]. *Windows*. Available at: <https://uk.soringcrepair.com/moving-average-in-excel/> (accessed 22 December 2022).
15. Ulyanitsky D., Tarasovsky Yu. Ponad \$1 mlrd plius «Mriia». Kerivnytstvo «Antonova» otsinylo zbytky pidpriemstva cherez viinu [Over \$1 billion plus "Dream". The management of "Antonova" assessed the losses of the enterprise due to the war]. *Forbes*. Available at: <https://forbes.ua/news/ponad-1-mlrd-plyus-mriya-kerivnitstvo-antonova-otsinilo-zbitki-pidpriemstva-cherez-viynu-23062022-6770> (accessed 22 December 2022).
16. Piletska S. T., Korytko T. Yu., Tkachenko Ye. V. (2021) Model intehralnoi otsinky ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [A Model of Integrated Assessment of the Enterprise Economic Security]. *Economic Herald of Donbass*, no. 3 (65), pp. 56–65. Available at: [http://www.evd-journal.org/download/2021/3\(65\)/04-Piletska.pdf](http://www.evd-journal.org/download/2021/3(65)/04-Piletska.pdf) (accessed 22 December 2022).
17. Sidak V. S. (2008) *Problemy upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu subiektiv hospodariuvannia: monohrafiia* [Problems of economic security management of economic entities: monograph]. Kyiv: Krok.